

Харчук О.Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет інфраструктури та технологій

Kharchuk Olena

State University of Infrastructure and Technologies

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано наукові праці з розкриття проблем ведення зовнішньої торгівлі України з країнами Європейського Союзу, питань динаміки зовнішньої торгівлі в умовах трансформації зовнішніх та внутрішніх чинників та впливу євроінтеграційних процесів на економічний розвиток країн. Розглянуто динаміку експортно-імпорتنних операцій в Україні за 2012–2018 роки. Визначено п'ять значних покупок товарів з України у 2018 році, до яких належать Росія, Польща, Італія, Туреччина та Німеччина. Розглянуто п'ять товарних позицій експорту України у 2018 році, визначено їх відсоток від загального експорту. Визначено п'ять важливих постачальників імпорту України у 2018 році, якими є Росія, Китай, Німеччина, Білорусь, Польща та США. Розглянуто п'ять товарних позицій імпорту України у 2018 році, визначено їх відсоток від загального обсягу імпорту. Розглянуто товарну структуру експорту України в ЄС за 2018 рік порівняно з 2017 роком. Визначено проблеми внутрішнього ринку України, розроблено шляхи їх вирішення та уможливлення посідання Україною гідного місця в зовнішній торгівлі.

Ключові слова: міжнародна торгівля, Європейський Союз, експорт, імпорт, товарна структура.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля товарами та послугами має вагомий значення для будь-якої країни світу. Україна не є винятком. Оскільки міжнародна торгівля є формою міжнародних економічних відносин для врівноваженого економічного розвитку, вона спрямована на посилення конкурентоспроможності національної економіки, підвищення рівня життєдіяльності мешканців країни та забезпечення їх максимальних потреб [5].

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності країн відбувається з урахуванням як зовнішніх факторів впливу, так і внутрішнього стану країни, тому необхідно розглянути стан та можливі перспективи розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О.І. Амош, В.Г. Андрійчук, В.П. Вишневський, В.П. Далик, Н.О. Ільєнко, А.А. Мазаракі, Т.А. Тищук, Ю.В. Кіндзерський, С.П. Кулицький, Т.М. Мельник, Д.С. Покришко, А.Ю. Сібекіна, Т.О. Рібакова, К.В. Шиманська, М.М. Якубовський, І.В. Скорнякова та інші вчені розкривали проблеми зовнішньої торгівлі України з країнами Європейського Союзу та питання динаміки зовнішньої торгівлі в умовах трансформації зовнішніх і внутрішніх чинників. Аналіз впливу євроінтеграційних процесів на економічний розвиток проводився відомими вченими, такими як К. Пандалес, К. Харвейц, К. Лյондблад, Дж. Мадоси, однак це питання потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану міжнародної торгівлі України,

визначення подальших перспектив розвитку сучасного стану міжнародної торгівлі України.

Виклад основного матеріалу. Динаміка експортно-імпорتنних операцій в Україні останніми роками має постійну тенденцію до змін [1]. На рис. 1 видно, що протягом п'яти років продовжувалося зменшення як виручки від експорту товарів, так й експорту агропродовольчої продукції.

Із середини 2016 року відбувається зростання експорту та сільськогосподарської продукції, тобто за 2017 рік загальний експорт продукції становив 43,3 млрд. дол. США, а за 2016 рік – 35,1 млрд. дол. США, що на 19% більше. За 2018 рік загальний експорт продукції з України збільшився на 4 млрд. дол. США порівняно з 2017 роком [2]. Така ж ситуація відбувалася з агропродовольчим експортом (відбувався спад до 2015 року, а зростання поставок спостерігалось вже у 2016 році). Найбільший спад агропродовольчого експорту відбувся в 2012 році, коли він склав близько 17,9 млрд. дол. США, а за 2018 рік обсяг агропродовольчої продукції становив 18,6 млрд. дол. США.

У 2018 році загальна сума експорту, що вивозилася за кордон з України, становила 47 333 911 тис. дол. США. Вагомі п'ять споживачі експорту з України товарів, які становлять 29,79% від загального обсягу експорту, наведені на рис. 2.

З рис. 2 видно, що основними споживачами товару з України є Росія (7,72%), Польща (6,88%), Італія (5,55%), Туреччина (4,97%) та Німеччина (4,67%). Основні п'ять

товарних позицій, які становлять 34,85% від загального обсягу експорту, наведені на рис. 3. З рис. 3 можна зробити висновок, що у 2018 році найбільші частки серед товарних позицій експорту України мають соняшни-

кова олія (8,69%), кукурудза (7,41%), пшениця (6,35%), напівфабрикати з вуглецевої сталі (6,34%), руди і концентрати залізни (6,06%).

Отже, у 2018 році імпорту було більше, ніж експорту, на 9 520 114 тис. дол. США. Загальна сума імпорту в Україну у 2018 році становила 56 854 025 тис. дол. США.

Основні п'ять постачальників товарів, які становлять 54,61% від загального обсягу імпорту, показані на рис.4. Проаналізувавши рис. 4, можемо сказати, що одним з основних постачальників товарів, що становить 14,24%, є Росія, потім йдуть Китай (13,32%), Німеччина (8,85%), Білорусь (6,68%), Польща (6,37%) та США (5,15%).

Основні п'ять товарних позицій, які становлять 27,66% від загального обсягу імпорту, показані на рис. 5.

З рис. 5 бачимо, що серед основних п'яти товарних позицій імпорту у 2018 році перше місце посідає категорія нафти та нафтопродуктів (9,75%), друге – газів нафтових (6,88%), третє – вугілля кам'яного, антрацитів (5,34%), четверте – автомобілів легкових та інших моторних транспортних засобів з перевезень людей (3,95%), а п'яте – апаратів електричних телефонних або телеграфних, відеотелефонів (1,74%).

Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити такі висновки. Статистичні дані зовнішньої торгівлі за 2017 рік далеко не однозначні. Поставки товарів з України за 2018 рік виросли на 9%, сягнувши \$47,3 млрд., а темпи приросту зменшилися. Сільгосппродукція та продукція харчової промисловості у 2017 році має майже третину структури загального експорту (напри-

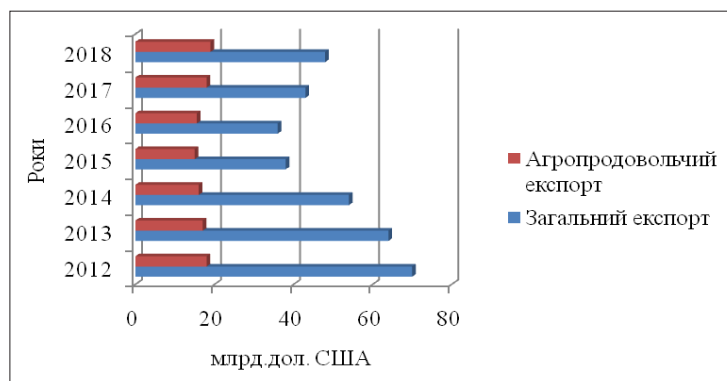


Рис. 1. Загальний та агропродовольчий експорт за 2012–2018 роки

Джерело: складено за джерелами [1; 7]

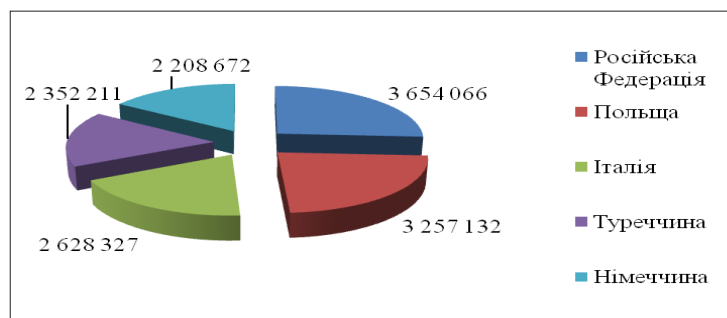


Рис. 2. Вагомі п'ять покупців експорту з України, 2018 рік, тис. дол. США

Джерело: складено за джерелом [6]

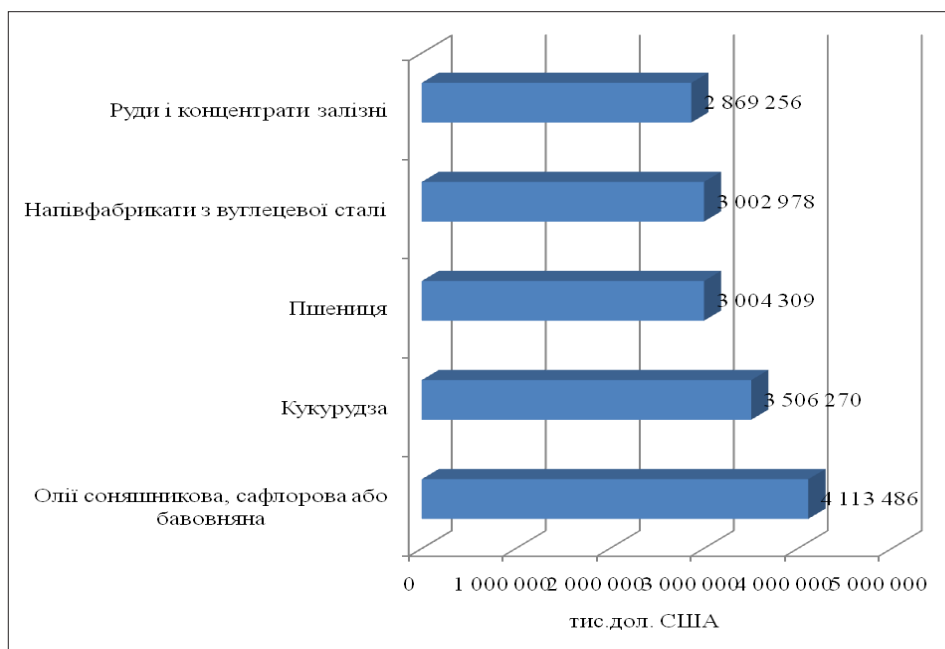


Рис. 3. Основні п'ять товарних позицій експорту України, тис. дол. США

Джерело: складено за джерелом [6]

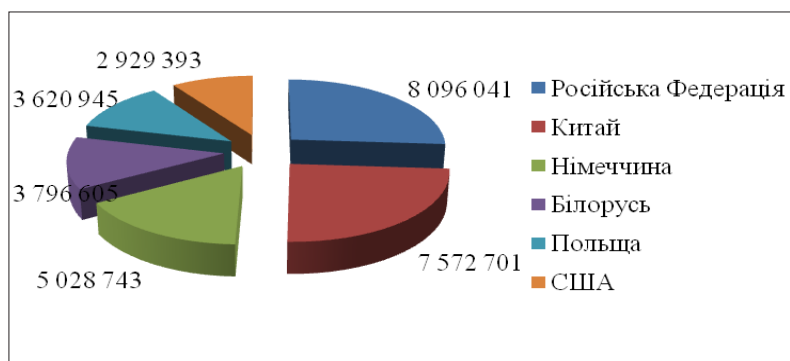


Рис. 4. Основні п'ять постачальників імпорту, 2018 рік, тис. дол. США

Джерело: складено за джерелами [2; 6]

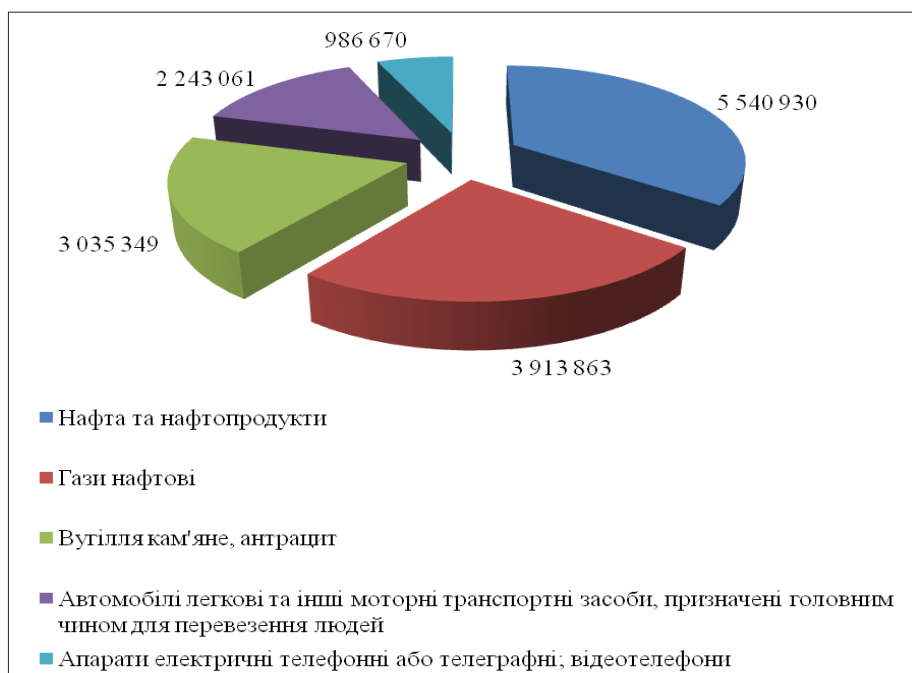


Рис. 5. Основні п'ять товарних позицій імпорту, 2018 рік, тис. дол. США

Джерело: складено за джерелами [2; 6]

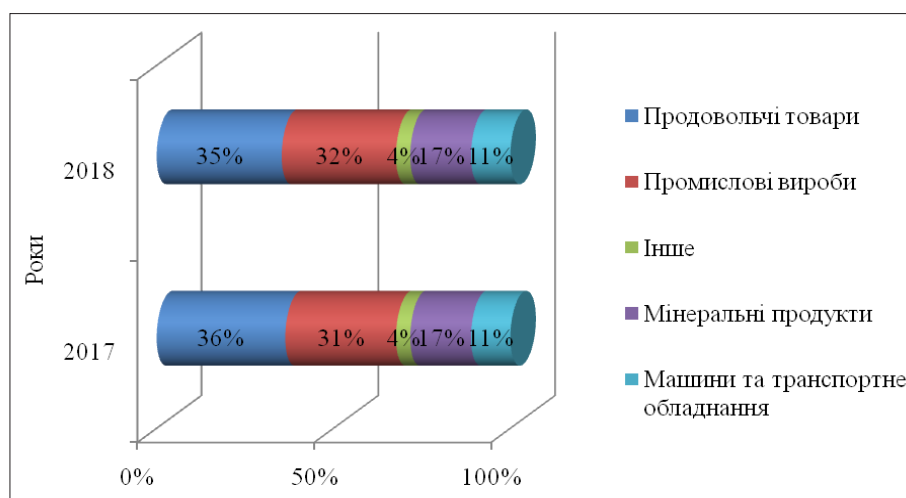


Рис. 6. Товарна структура експорту України, 2017–2018 роки

Джерело: складено за джерелами [4; 7]

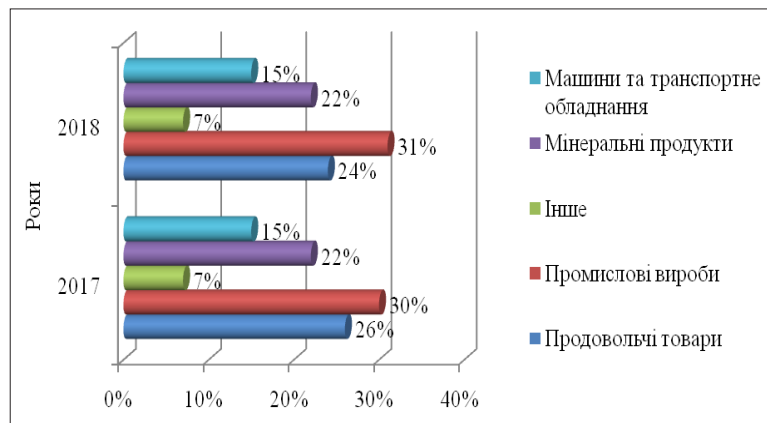


Рис. 7. Товарна структура експорту України в ЄС, 2017–2018 роки

Джерело: складено за джерелами [4; 7]

клад, врожай зернових, соняшника та соєвих бобів, який був набагато нижчим за врожай 2016 року, а це має великий вплив на експорт України).

Товарна структура експорту України за 2017–2018 роки показана на рис. 6.

Перше місце в експорті з України відводиться соняшниковій олії (8% всіх поставок за кордон).

У 2018 році її виробництво в країні знизилось на 8%, а експорт – на 4%, а у 2017 році експорт олії збільшився на 14%. Експорт сої скоротився на 22% у 2018 році, пшениця за рахунок високої ціни збільшує експорт, хоча її обсяги потроху зменшуються. Зменшилися поставки ячменю на 26%, лише на 4% за рахунок ціни у доларах.

Стосовно виробництва неагломерованої залізної руди, то 2017 рік показав зростання на 38%, а 2018 рік – падіння на 3%, щодо її концентратів, то відбулося зростання виробництва й експорту. Ці результати вплинули на поставки окремих партнерів. Наприклад, 2018 рік показав зростання на 15% експорту в ЄС, тільки на 6%

відбувся приріст поставок в решту країн світу, зокрема в Росію (рис. 7).

Отже, загальний експорт в ЄС був зменшений через скорочення обсягів сільгосппродукції та харчової промисловості. Стосовно експорту до Росії, то 2018 рік показав кращий результат, ніж 2017 рік. Ціна експорту у 2018 році зменшилась на 7%, а обсяг експорту також вагомо зменшився. Причиною цього була політична ситуація між країнами ЄС. Були припинені поставки в Росію таких товарів, як турбодвигуни та запчастини до них, відкриті залізничні вагони, що у 2018 році склали 93%. Поставки ж такого товару, як, наприклад, оксид алюмінію, зросли на 17% у 2018 році [3].

Висновки. Отже, експорт з України у 2018 році сповільнився з таких проблем внутрішнього ринку:

- поганий врожай у 2017 році;
- цінова політика на деякий експорт (наприклад, на феросилікомарганець ціна зменшилась, а на пшеницю та ячмінь – збільшилась);
- зменшення обсягу експорту в деякі країни (наприклад, у Росію через заборону ввозу деяких товарів);
- можливі зміни обсягів експорту в ЄС в бік зменшення через наближення строку скасування;
- необхідність перегляду реформ митниці та спрощення процедур торгівлі, а також реформ у сфері безпеки продукції.

Для того щоб Україна змогла посісти гідне місце у зовнішній торгівлі, потрібно зробити багато перетворень у внутрішній політиці країни з урахуванням змін зовнішнього середовища шляхом впровадження новітніх методів та інновацій у різних сферах діяльності країни.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.07.2019).
2. Основні показники зовнішньої торгівлі України. URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini (дата звернення: 10.07.2019).
3. Торгівля на гальмі: що трапилося з українським експортом у 2018 році. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/03/6/7093612> (дата звернення: 17.07.2019).
4. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України повідомляє про обсяги зовнішньої торгівлі за 2018 рік. URL: <http://iccu.org/ministerstvo-ekonomichnogo-rozvitku-ta-torgivli-ukrayini-povidomlyaye-pro-obsyagi-zovnishnoyi-torgivli-za-2018-rik> (дата звернення: 02.06.2019).
5. Бакаєв Л.О., Бакаєва І.Г., Харчук О.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. Київ : ДЕТУТ, 2013. 168 с.
6. Світ ефективного бізнесу. URL: <https://www.olza.com.ua/statistics/76> (дата звернення: 03.06.2019).
7. Алавердян Л.М., Романенко О.В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. *Ефективна економіка*. 2019. С. 1–10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/55.pdf (дата звернення: 09.07.2019).

References:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (date of appeal: 12.07.2019). (in Ukrainian)

2. Osnovni pokaznyky zovnishn'oyi torhivli Ukrayiny [Key Indicators of Ukraine's Foreign Trade]. Available at: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgvli_ukraini (date of appeal: 10.07.2019). (in Ukrainian)
3. Torhivlya na hal'mi: shcho trapylosya z ukayins'kym eksportom u 2018 rotsi [Brake trading: What happened to Ukrainian exports in 2018?]. Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/03/6/7093612> (date of appeal: 17.07.2019). (in Ukrainian)
4. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku ta torhivli Ukrayiny povidomyaye pro obsyagy zovnishn'oyi torhivli za 2018 rik [The Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine announces foreign trade volumes for 2018]. Available at: <http://iccua.org/ministerstvo-ekonomichnogo-rozvitku-ta-torgivli-ukrayini-povidomyaye-pro-obsyagi-zovnishnoyi-torgivli-za-2018-rik> (date of appeal: 02.06.2019). (in Ukrainian)
5. Bakayev L.O., Bakayeva I.H., Kharchuk O.H. (2013). Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' pidpryemstva [Foreign-economic activity of the enterprise: training aid]. К. : DETUT. 168 s. (in Ukrainian)
6. Svit efektyvnoho biznesu [The world of efficient business]. Available at: <https://www.olza.com.ua/statistics/76> (date of appeal: 03.06.2019). (in Ukrainian)
7. Alaverdyan L.M., Romanenko O.V. (2019). Suchasni realiyi ta perspektyvy rozvytku zovnishn'oyi torhivli Ukrayiny z inshymy krayinamy svitu. [Modern realities and prospects of development of foreign trade of Ukraine with other countries of the world]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*. (date of appeal: 09.07.2019). (in Ukrainian)

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТОРГОВЛЯ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье проанализированы научные труды по раскрытию проблем ведения внешней торговли Украины со странами Европейского Союза, вопросов динамики внешней торговли в условиях трансформации внешних и внутренних факторов и влияния евроинтеграционных процессов на экономическое развитие стран. Рассмотрена динамика экспортно-импортных операций в Украине за 2012–2018 годы. Определены пять крупных покупателей товаров из Украины в 2018 году, к которым относятся Россия, Польша, Италия, Турция и Германия. Рассмотрены пять товарных позиций экспорта Украины в 2018 году, определен их процент от общего экспорта. Определены пять важных поставщиков импорта Украины в 2018 году, которыми являются Россия, Китай, Германия, Беларусь, Польша и США. Рассмотрены пять товарных позиций импорта Украины в 2018 году, определен их процент от общего объема импорта. Рассмотрена товарная структура экспорта Украины в ЕС за 2018 год по сравнению с 2017 годом. Определены проблемы внутреннего рынка Украины, разработаны пути их решения и возможности для Украины занятия достойного места во внешней торговле.

Ключевые слова: международная торговля, Европейский Союз, экспорт, импорт, товарная структура.

INTERNATIONAL TRADE OF UKRAINE: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The article analyzes the scientific works on disclosure of problems of foreign trade of Ukraine with the countries of the European Union, issues of dynamics of foreign trade in the conditions of transformation of external and internal factors and influence of the European integration processes on the economic development of the countries. The dynamics of export-import operations in Ukraine for the years 2012–2018 is considered, namely, total and agro-food exports, where it is seen that within five years the revenue from export of goods decreases and exports of agro-industrial products decrease. Five significant buyers of exports from Ukraine of goods in 2018 are identified: Russia, Poland, Italy, Turkey and Germany. Five commodity positions of export of Ukraine in 2018, which make up 34.85% of the total volume of export, are considered, and it is determined that the largest share among commodity positions of export of Ukraine is sunflower oil, which is 8.69%, corn – 7.41%, wheat – 6.35%, carbon steel semi-finished products – 6.34% and iron ores and concentrates – 6.06%. Five important suppliers of Ukraine's imports in 2018, including Russia, China, Germany, Belarus, Poland and the USA, have been identified. Five commodity positions of Ukraine's imports in 2018 were considered, accounting for 27.66% of the total volume of imports and determined that the first place is occupied by oil and petroleum products – 9.75%, second – oil gases (6.88%), third – coal, anthracites (5.34%), fourth – cars and other motor vehicles for transportation of people (3.95%), and fifth place are electric telephone or telegraph apparatus, video telephones (1.74%). The commodity structure of Ukraine's exports and the commodity structure of Ukraine's exports to the EU for 2017–2018 are considered and it is determined that total exports to the EU have been reduced due to a decrease in agricultural and food production. The problems of the domestic market of Ukraine are identified, namely the poor harvest in 2017, the volatile pricing policy for some exports, the decrease in the volume of exports to some countries, for example, to Russia due to political circumstances, possible shifts in EU exports to the downside, the need to review customs reforms and simplify trade procedures, as well as product safety reforms. Ukraine will be able to take a worthy place in foreign trade through major changes in domestic policy in the light of changes in the environment, introducing the latest approaches and innovations in various spheres of activity of the country.

Key words: international trade, the European Union, export, import, commodity structure.